

Възстановяване на независимата българска църква.

Първите прояви на съпротива срещу гръцкото духовенство са организирани във Враца (1824 – 1827), в Скопие (1827 – 1828), Самоков (1829), Стара Загора, Нова Загора, Казанлък. Навсякъде населението настоява за замяна на гръцките архиепиеи с български, но тези надигания имат неорганизиран и локален характер. Едва в края на 30-те години на XIX в. обаче стихийната съпротива прераства в организирано църковно-национално движение, което възниква под влиянието на няколко фактора:

- стопанския **просперитет** на българите през втората четвърт на XIX в.;
- нарасналото самочувствие и обществено влияние на възрожденската **буржоазия** и **интелигенция**;
- реформирането на просветното дело;
- укрепването на националното самосъзнание на българите;
- започнатите от Високата порта **танзиматски реформи**.

Църковното движение започва с т.нар. търновски събития от 1839 – 1841 г. и завършва с учредяването на Българската **екзархия** през 1872 г. В тези хронологически граници може условно да се очертаят два периода, които се различават по обхват, интензитет, програмни цели и постигнати резултати.

- Първият етап обхваща времето от 1839 г. до края на Кримската война, а
- вторият – от 1856 г. до учредяването на Българската екзархия.

През първия етап водеща е ролята на Неофит Бозвели. По негова инициатива Цариград се превръща в ръководен център на борбата, той е и автор на основните български искания – за назначаване на българи архиепиеи, фиксиране на архиепиейските заплати, използване на българския език в църковните служби, правото на българите да издават свои вестници и книги, да имат своя църква в Цариград и др.

В периода след **Кримската война** сред църковните водачи се открояват Гаврил Кръстевич, Иларион Макариополски, Петко Р. Славеиков, Стоян Чомаков, братя Тъпчилещови. Възползвайки се от дадените в Хатихумаюна от 18 февруари 1856 г. обещания за реформи в Османската империя, те успяват да сформират българско представителство в Цариград, което замисля и осъществява различни инициативи: изготвяне на молби до **Високата порта** и до Патриаршията за възстановяване на независимата българска църква, организиране на протести срещу злоупотребите на гръцките архиепиеи, популяризиране на българските искания пред европейската дипломация, Великденската акция от 3 април 1860 г., активно участие в създадената от Портата смесена комисия и др. Непримиримотта и решителността на църковните ни дейци принуждават турското правителство да възстанови независимата българска църква със статут на екзархия. По силата на султанския **ферман** от 27 февруари 1870 г. през 1871 г. в Цариград е свикан църковно-народен събор, който изработва **устава** на Екзархията, а на 16 февруари 1872 г. за първи български екзарх е утвърден Антим I.

Задача: Напишете значението на следните понятия и термини:

просперитет

буржоазия

интелигенция

танзиматски реформи

екзархия

Кримската война

Високата порта

Ферман

устав

Задача: Изберете верния отговор на въпросите.

Къде се организират първите прояви на съпротива срещу гръцкото духовенство?

- а) В София и Пловдив
- б) Във Враца, Скопие, Самоков, Стара Загора, Нова Загора, Казанлък
- с) В Русе и Велико Търново **Верният отговор е: б)**

Кой е основният фактор за възникването на организираното църковно-национално движение?

- а) Стопанският просперитет на българите
- б) Откупуването на църковни постове от гръцкото духовенство
- с) Натискът на европейските дипломати **Верният отговор е: а)**

Кои са основните цели на Неофит Бозвели в църковното движение?

- а) Разпространение на гръцкия език сред българите
- б) Назначаване на български архиереи и използване на българския език в църковните служби
- с) Унищожаване на Цариградската патриаршия **Верният отговор е: б)**

Каква е ролята на Великденската акция от 3 април 1860 г.?

- а) Осигуряване на независима българска държава
- б) Символичен акт на откъсване от властта на Цариградската патриаршия
- с) Възстановяване на Сръбската църква **Верният отговор е: б)**

С какъв документ е призната независимата Българска екзархия?

- а) Хатихумаюн от 1856 г.
- б) Султански ферман от 27 февруари 1870 г.
- с) Устав на Екзархията от 1871 г. **Верният отговор е: б)**